

ถอดบทเรียนต้นแบบศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม กิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

จากข้างบนลงสู่ล่างเท่านั้น จึงทำให้รัฐไม่เคยมองเห็นตัวตนที่แท้จริงของชุมชน ฉะนั้น สิ่งที่จะมาเชื่อมระหว่างภาครัฐและชุมชนก็คือ ผู้ที่เข้าใจในงานด้านการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นกิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (OKRD) จึงได้ทำการวิจัยเพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการบูรณาการกับกระบวนการเรียนการสอนให้นักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่มีโอกาสได้เรียนรู้จากการลงพื้นที่ร่วมกันกับอาจารย์ในการทำวิจัย

การดำเนินงานของกิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มีการประสานงานและสร้างความร่วมมือกับศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) ในการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมในชุมชน และการสร้างหลักสูตรมาภิบาลในการดูแลธุรกิจของชุมชน โดยอาศัยหลักของความซื่อสัตย์ ประหยัด และมีวินัยระหว่างสมาชิกในชุมชน ความสุภาพ สามีคัต และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม รวมถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณในท้องถิ่น

ปี พ.ศ. 2552 เกิดการจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม (MEC) จำนวน 32 ศูนย์ และมีการขยายผลการดำเนินงานของเครือข่ายการเรียนรู้เศรษฐกิจเชิงคุณธรรมสู่จังหวัดที่ใกล้เคียง 4 จังหวัดภาคเหนือ ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดพะเยา จังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง

กิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นกับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม

กิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ก่อนที่จะมีการจัดตั้งเป็นหน่วยประสานงานและ เจ้าหน้าที่ประจำในแต่ละโครงการที่กิจวิจัยฯ ดำเนินงาน

กิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (OKRD) จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552 ตามคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์วิจัย ในอดีตกิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเกิดจากการทำงานด้านงานวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีเป้าหมายการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีผู้วิจัยหลักประกอบด้วย ผศ.วิระศักดิ์ สมยานะ

ผศ.ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง ผศ.กมลทิพย์ คำใจ ดร.กาญจนา สุระ และทีมงานดูแลโครงการ จึงถือว่าเป็นหน่วยงานหนึ่งที่อยู่ภายใต้โครงสร้างของสถาบันวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ผศ.วิระศักดิ์ สมยานะ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ มีการกิจหลักคือ ดำเนินการวิจัยเชิงการจัดการโดยการนำศาสตร์ของหลัก เศรษฐศาสตร์ หลักของบัญชี หลักของการบริหารจัดการ และหลักนิติศาสตร์ มาปรับประยุกต์ใช้ หรือที่เรียกว่า R&D (Research and Development)

การมองเห็นตัวตนที่แท้จริงของชุมชนเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น โครงการของภาครัฐมีมากมายหลายอย่าง แต่ส่วนใหญ่แล้วเป็นการแก้ไขปัญหามากกว่าไม่ตรงจุด เพราะแต่ละโครงการจะเป็นไปในรูปแบบของนโยบาย

มีการขยายผลอย่างต่อเนื่อง ระหว่างปี พ.ศ. 2553-2554 คณะทำงานของกิจวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นได้นำองค์ความรู้และการเรียนรู้เชิงคุณธรรมต้นแบบ จังหวัดเชียงใหม่ (The Potential Development to Manage the Best Practice of Chang Mai Moral Study Center to be Sustainable : PDCA Moral project) โดยแต่ละศูนย์ผ่านกระบวนการคัดเลือกศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมต้นแบบเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ 4 แห่ง ประกอบด้วย

1. ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง

2. ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง

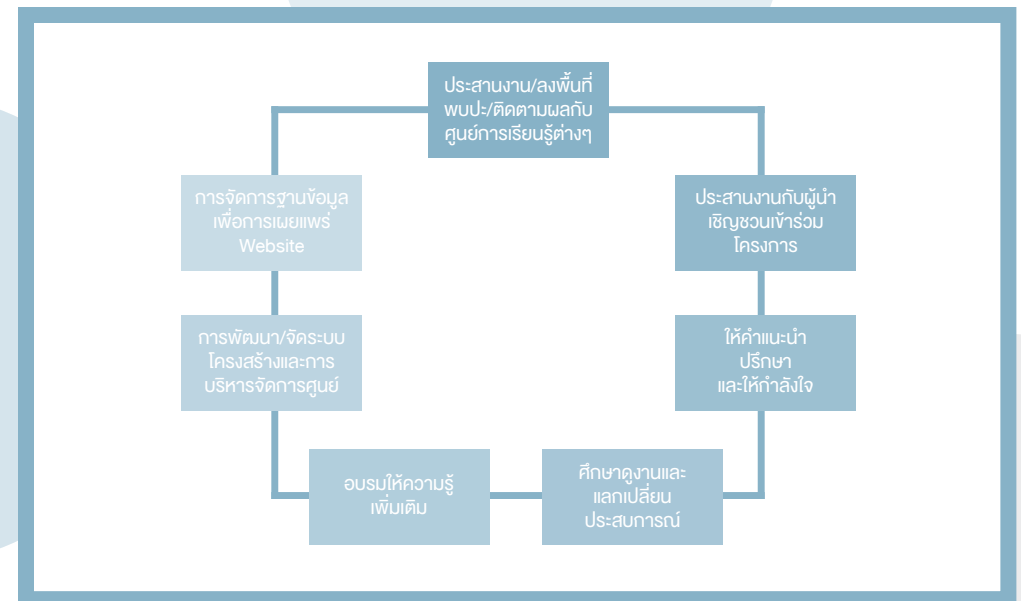
3. ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง

4. ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่ฮาด

เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้การประกอบอาชีพที่เคียงคู่คุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน รวมทั้งประชาชนที่สนใจทั่วไปได้เรียนรู้ และฝึกปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถส่งผลการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เชิงคุณธรรมของกิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มีกระบวนการส่งเสริม ดังนี้

1) การลงพื้นที่เยี่ยมกลุ่มต่างๆ เพื่อค้นหาศักยภาพในการพัฒนาต่อยอดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ 2) ประสานงานกับแกนนำเพื่อให้สมัครเข้าร่วมโครงการฯ 3) การให้คำแนะนำปรึกษาและให้กำลังใจกับผู้นำในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในกลุ่ม 4) การพาผู้นำไปศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ 5) การอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม 6) การจัดระบบโครงสร้างการทำงาน และการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ 7) การจัดประกวดศูนย์การเรียนรู้ 8) การจัดทำฐานข้อมูลของศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมเพื่อการเผยแพร่ทาง Website

ในช่วงปี พ.ศ. 2555 จึงมีการยกระดับการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม ด้วยการจัดทำ

ภาพแสดงการดำเนินงานโครงการสรรค์สร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม

พัฒนาระดับศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรม หลักสูตรการถ่ายทอดคุณธรรมและจริยธรรมผ่านศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมต้นแบบ

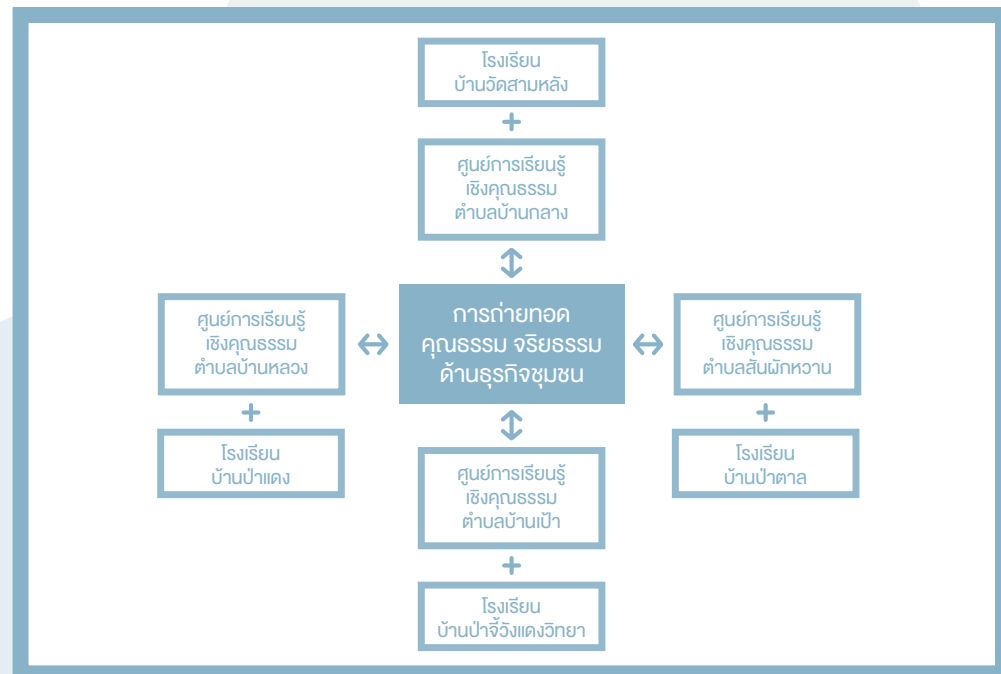
ปี พ.ศ. 2556 คณะทำงานของกิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการต่อยอดการดำเนินงานโครงการ การพัฒนาศักยภาพเพื่อการบริหารจัดการศูนย์ฯ สู่ความยั่งยืนประจำศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมต้นแบบ จังหวัดเชียงใหม่ จากปี พ.ศ. 2555 จึงได้จัดทำโครงการ “การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายการบริหารจัดการศูนย์ฯ สู่ความยั่งยืนประจำศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมต้นแบบ จังหวัดเชียงใหม่”

ปีที่ 2 (The Potential Development to Manage the Network of the Best Practice of Chiang Mai Moral Study Center to be Sustainable: PDCA Moral project Phase 2: PDCA Phase II)” ด้วยกระบวนการพัฒนาโครงการตามรูปแบบการพัฒนาแบบครบวงจร (Plan, Do, Check and Action)

โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและต่อยอดการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมต้นแบบ จังหวัดเชียงใหม่

ในบทบาทของแหล่งเรียนรู้ในการประกอบอาชีพที่เคียงคู่คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับเครือข่ายโรงเรียนในชุมชนของศูนย์การเรียนรู้ฯ ทั้ง 4 แห่ง จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ (1) โรงเรียนวัดสามหลัง ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ (2) โรงเรียนบ้านป่าตาล ตำบลสันผักหวานอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ (3) โรงเรียนบ้านป่าแดง ตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่ และ (4) โรงเรียนบ้านป่าจี้วังแดงวิทยา ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อีก 1 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ กับการบริหารชุมชน โดยมีผลสัมฤทธิ์ของโครงการคือ ให้โรงเรียนในเขตพื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้ฯ ในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถจัดทำร่าง

แผนหลักสูตรการถ่ายทอดคุณธรรมและจริยธรรมผ่านศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมต้นแบบ จังหวัดเชียงใหม่ไปสู่เด็กนักเรียนพร้อมกับการนำไปสู่การทดลองใช้หลักสูตรในพื้นที่จริง ซึ่งจะทำให้โรงเรียนเหล่านั้นเกิดแนวทางและกระบวนการในการขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับความคิดและคุณธรรมในจิตใจของเด็กนักเรียนด้วยวิธีการประกอบธุรกิจชุมชนเชิงคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันจะทำให้เด็กนักเรียนเติบโตเป็นอนาคตของชาติอย่างมีความรู้ควบคู่กับคุณธรรม Happy Work Place หนึ่งปัจจัยความสำเร็จของกิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ของธุรกิจชุมชนควบคู่กับคุณธรรม โดยจะเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างมหาศาล และสร้างค่านิยมให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของชุมชนพหุวัฒนธรรมกับการสำนึกบ้านเกิดสุดท้ายทุกคนก็จะรู้ว่า การทำงานอยู่ในชุมชนนั้นเป็นสิ่งที่สามารถสร้างความสุข

ได้เช่นกัน หากแต่จะต้องช่วยเหลือกันพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความน่าอยู่และเกิดวิถีชีวิตแห่งความสุขให้ได้ จนเกิดเป็นเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนสู่ภายนอกชุมชน เกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งในเรื่องของวัตถุและจิตใจ

ปัจจุบัน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม มีเครือข่ายในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งสิ้น 32 ศูนย์ฯ ในเขตพื้นที่ 16 อำเภอ โดยได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและภายนอกชุมชน ของจังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งยังพร้อมที่จะขยายเครือข่ายไปยังเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ซึ่งจะเป็นการขยายเครือข่ายธุรกิจชุมชนเชิงคุณธรรมให้มีความกว้างขวางยิ่งขึ้น และในอนาคตอาจจะไปสู่ระดับประเทศ การดำเนินงานเหล่านี้จะนำมาซึ่งความคาดหวังสูงสุดของคนไทย คือ “การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นยั่งยืน” บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม

ความหมายของ “เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม” หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ ความยั่งยืน ชี้อัตถ์ ประหยัด มีวินัยระหว่างสมาชิกในชุมชน ความสุภาพ สามัคคีและมีวินัยต่อส่วนรวม

จากการประมวลภาพรวมของศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมต้นแบบ จังหวัดเชียงใหม่ 4 แห่ง ประกอบด้วย

- 1) ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลสันผักหวาน ในอดีตชาวบ้านมีการรวมกลุ่มศิลปกรรมดินเผาบ้านป่าตาล มีภูมิปัญญา องค์ความรู้ เกี่ยวกับการปั้นอิฐมอญ บันคนโท หม้อน้ำ เป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่
- 4) ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลบ้านป่าจี้วังแดงวิทยา อำเภออินทิล จังหวัดเชียงใหม่

พอเพียงและเป็นพื้นที่สำหรับให้คนในพื้นที่มีอาชีพที่ยั่งยืนโดยไม่ต้องออกไปหารายได้จากภายนอกชุมชน อีกทั้งยังสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนทั้งในและนอกชุมชนอีกด้วย องค์ความรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมต้นแบบนำเสนอความรู้ให้กับผู้มาศึกษาดูงาน มีความหลากหลายตามบริบทของแต่ละพื้นที่ เช่น องค์ความรู้การประกอบอาชีพ องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญา และองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจชุมชน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

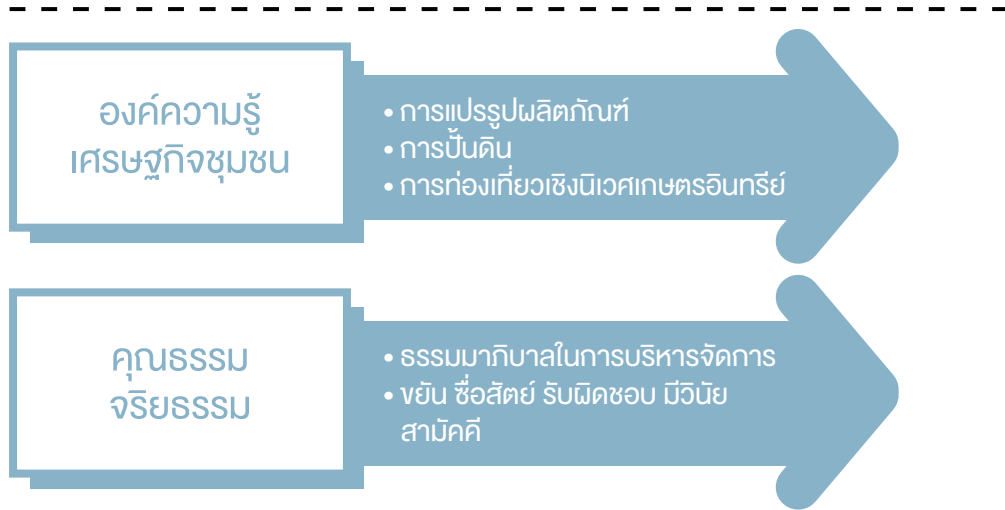
• ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรมบ้านกลาง เป็นกลุ่มที่พัฒนาขึ้นมาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพ เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ผู้ที่มาศึกษาดูงานจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการแปรรูปกล้วยชนิดต่างๆ ลำไยอบแห้ง การทำน้ำลำไย การทำข้าวแต๋น การทำข้าวเกรียบธัญพืช ที่สามารถสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนได้โดยใช้สิ่งที่มียู่ในชุมชนมาแปรรูป สร้างผลิตภัณฑ์ ในกระบวนการผลิตและการขายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแทรกเรื่องของคุณธรรมด้านความรับผิดชอบ ความอดทน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ และความซื่อสัตย์เนื่องจากความซื่อสัตย์เป็นคุณธรรมสำคัญที่ทำให้ลูกค้ามีความเชื่อมั่นกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มซึ่งจะส่งผลต่อรายได้ของกลุ่มที่เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

• ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลสันผักหวาน ในอดีตชาวบ้านมีการรวมกลุ่มศิลปกรรมดินเผาบ้านป่าตาล มีภูมิปัญญา องค์ความรู้ เกี่ยวกับการปั้นอิฐมอญ บันคนโท หม้อน้ำ กระปุกอมลื่น แจกัน แต่ต่อมามีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด จึงมีการปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นการปั้นตุ๊กตาในรูปแบบต่างๆ ทำให้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับหัตถกรรมโดยกลุ่มดินยี่มหรือกลุ่ม

หัตถกรรมปั้นดิน ผู้เข้ามาศึกษาดูงานจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปั้นดิน วิธีการปั้น ซึ่งเป็นการสืบทอดภูมิปัญญา และในเชิงเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจการค้าขายรายได้จากการปั้นตุ๊กตาขายเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่นๆ รวมทั้งเวลาที่สอนการปั้นก็จะสอนเรื่องคุณธรรม ความอดทน ความซื่อสัตย์ งานเกี่ยวกับการปั้นทำให้มีสมาธิถ้าทำด้วยใจรักจะทำให้ทำด้วยความสุขและสร้างงาน สร้างอาชีพได้

• ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลบ้านป่าแดง กลุ่มแม่ใจบ้านดินเป็นกลุ่มที่ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกพืชผักอินทรีย์ การทำธุรกิจชุมชนด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีโฮมสเตย์บ้านดินบริการนักท่องเที่ยว เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการถ่ายทอดประสบการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับการพึ่งตนเองและการใช้ชีวิตพอเพียงจากการทำเกษตรอินทรีย์ และการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เน้นเรื่องสภาพแวดล้อมดี ความเรียบง่าย อาหารดีมีความปลอดภัย รวมทั้งสอนเรื่องคุณธรรม ความซื่อสัตย์ที่จะต้องปฏิบัติต่อลูกค้า ซึ่งหากมีความซื่อสัตย์แล้วก็จะนำมาซึ่งความเชื่อใจของลูกค้าและรายได้ของกลุ่มเช่นกัน

• ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลบ้านหลวง ซึ่งเป็นต้นแบบแห่งการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลบ้านหลวง เป็นกลุ่มที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตที่เน้นเรื่องความพอเพียงที่มีรูปธรรมค่อนข้างชัดเจน ผู้ที่มาศึกษาดูงานจะได้เรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การเลี้ยงหมูหลุม การเพาะเห็ดหอม ซึ่งเป็นเศรษฐกิจชุมชนที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้อย่างดี อีกทั้งยังสอดแทรกเรื่องของคุณธรรมความซื่อสัตย์และการรักษาคุณภาพของสินค้าเพื่อให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นและเชื่อถือในสินค้า

ปัจจัยที่ทำให้กิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ความสำเร็จ พัฒนาศักยภาพทีมงานและการเชื่อมโยงหน่วยงานประสานเครือข่าย

สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 นับเป็นเวลากว่าทศวรรษ มีการดำเนินงานโครงการต่างๆ จนกระทั่งมีการต่อกิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งมีทีมงานที่มีศักยภาพ โดยยึดหลักในการทำงานคือ การเปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นนิสิตในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่มีความสนใจในงานวิจัยได้มี

โอกาสการบริหารโครงการ ใช้ระบบการบริหารจัดการให้เจ้าหน้าที่แต่ละโครงการมีอำนาจในการตัดสินใจและวางแผนจัดการโครงการให้เป็นไปตามแผนงาน และมีการประชุมร่วมกันเพื่อรายงานความคืบหน้าประมาณเดือนละ 1 ครั้ง หรือตามความเหมาะสม

โครงการต่างๆ ที่กิจวิจัยฯ ได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ อย่างต่อเนื่องเพราะหน่วยงานไว้วางใจ เชื่อมั่น ผลการวิจัยหรือผลการดำเนินโครงการที่ผ่านมาของกิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเชื่อมั่นใน ผศ.วีระศักดิ์ สมยานะ และทีม

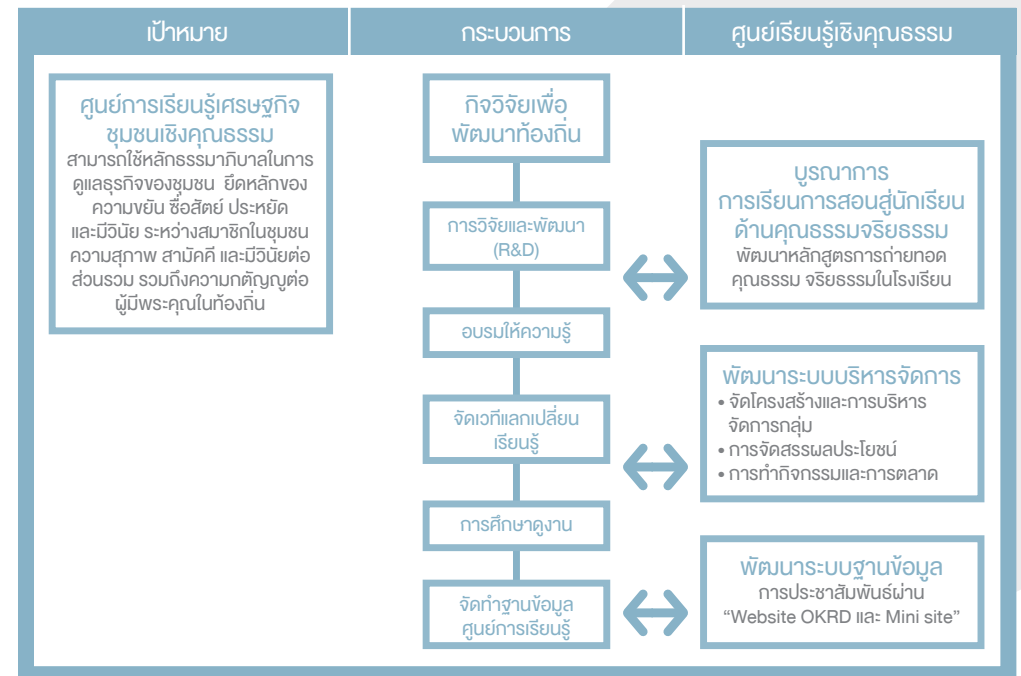
งานด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการและการประสานความร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น จนเป็นที่ยอมรับในพื้นที่ภาคเหนือ

นอกจากนี้การทำงานของกิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มุ่งให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงหน่วยงานประสานเครือข่าย เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมในระดับต่างๆ เป็นพลังในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม ทั้งด้านการวิจัยและพัฒนา การอบรมให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณหลายหน่วยงาน เช่น

1. สถาบันอุดมศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยพายัพ
2. หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ สาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานพัฒนาชุมชน ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน หอการค้าจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย

กิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นกับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม

ตัวอย่างรูปธรรม ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมต้นแบบ

1 ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลบ้านกลางอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

การก่อเกิด : ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรมบ้านกลาง : เปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2552 มีคณะกรรมการทั้งหมดจำนวน 16 คนตั้งอยู่ที่กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรบ้านสันก้อเกิด เลขที่ 65/4 บ้านสันก้อเกิด หมู่ 10 ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ 053-481052 มีคำขวัญ/สโลแกนประจำศูนย์ฯ คือ “บ้านกลางข้าวแต่นน้ำลำไย สมุนไพรธรรมชาติ” และมีคุณธรรมประจำศูนย์ฯ คือ “ชุมชนเกื้อหนุน สำนึกบุญคุณท้องถิ่น” ประธาน

กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรบ้านสันก้อเกิด “นางศรินวล มะโนปัญญา” เป็นผู้จัดการศูนย์ฯ ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการงานและควบคุมการดำเนินงานของศูนย์ฯ พร้อมทั้งบูรณาการการทำงานร่วมกับชุมชนในรูปแบบต่างๆ

พัฒนาการ...ความก้าวหน้า : กลุ่มเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยเริ่มต้นจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีเงินแรกเริ่มประมาณ 5 พันบาท จากนั้นมาเปลี่ยนเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีสมาชิกประมาณ 40 คน และมีการออมทรัพย์ร่วมกันของสมาชิก ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การทำกิจกรรมของกลุ่มช่วงแรกคือ ทำร้านค้าชุมชน ขายสินค้าอุปโภค

บริโภค ข้าวสาร และทำพริกกับตองกระเทียมขาย แต่ทำได้ระยะหนึ่งต้องเลิกทำเพราะขาดทุน ในปี พ.ศ. 2542 คณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันคิดว่าจะสามารถทำอะไรเองได้บ้างตามที่ถนัด จึงปรับเปลี่ยนมาผลิตข้าวแต่นเป็นผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่ม และเนื่องจากในชุมชนมีสวนลำไย กลุ่มจึงหันมาทำน้ำลำไยและขายดีขึ้น ต่อมาปี พ.ศ. 2545 กลุ่มเริ่มมีตลาดที่มั่นคงมากขึ้น คนเริ่มติดใจในรสชาติของผลิตภัณฑ์ จึงมีการผลิตเพิ่มขึ้น ปี พ.ศ. 2546 กลุ่มเริ่มได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร ช่วยให้ความรู้และส่งเสริมการทำลำไยอบแห้ง สนับสนุนการสร้างอาคารและอุปกรณ์ต่างๆ

ในการผลิต การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) สนับสนุนเรื่องการอบรมให้ความรู้เรื่องการแปรรูป กรมส่งเสริมสหกรณ์ สนับสนุนเรื่องการพัฒนามาตรฐานของผลิตภัณฑ์ สำนักงานพัฒนาชุมชน สนับสนุนเรื่องการทำกิจกรรมในหมู่บ้าน พัฒนาบรรจุกภัณฑ์ ส่งเสริมการทำกิจกรรมของกลุ่ม การจดทะเบียนกลุ่ม และส่งคัดสรรผลิตภัณฑ์เป็นสินค้า OTOP ครั้งแรกได้ในมาตรฐานระดับ 3 ดาว และกลุ่มมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์มาเรื่อยๆจนได้เป็นสินค้า OTOP มาตรฐานระดับ 4 ดาว สำนักงานสาธารณสุขสนับสนุนเรื่องการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และมาตรฐานโรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนการสร้างอาคารเพื่อการผลิต ให้งบประมาณกลุ่มเป็นเงินปีละ 10,000 บาท

ณ วันนี้ ผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มผลิตเพื่อจำหน่าย ได้แก่ ข้าวเกรียบธัญพืช ข้าวแต่นกล้วยทอดกรอบรสต่างๆ กล้วยฉาบ การทำงานร่วมกันของสมาชิกจะมีการตั้งกติการ่วมกันไว้ในกลุ่ม คือ จะซื้อสัตว์ต่อลูกค้า ขยัน ไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน ประหยัด อดทน กตัญญู การตัดสินว่าใครมีคุณธรรมเรื่องใดสามารถดูได้ที่พฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม เช่น มีอะไรก็แบ่งปันกันกิน การไปโรงงานด้วยกัน เสียสละเวลา งานเทศกาลปีใหม่ก็จะซื้อของไปเยี่ยมเยียนคนที่เคารพนับถือ เป็นต้น ปี พ.ศ. 2553 เริ่มจดทะเบียนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางเกษตรบ้านสันก้อเกิด ปัจจุบันมีสมาชิกในกลุ่ม 124 คน มีการประชาสัมพันธ์กลุ่มผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทำให้ยอดขายของกลุ่มเพิ่มขึ้นทุกปี

เข้าสู่เส้นทางศูนย์การเรียนรู้ : เมื่อปี 2550 ผศ.ดร.วีระศักดิ์ สมยานะ (กิจวิชัย เพื่อพัฒนาท้องถิ่น) ได้พานักศึกษามาดูงานและได้มารู้จักกลุ่มเป็นครั้งแรก ซึ่งหมู่บ้านบ้านสันก้อเกิด เป็นหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลความพอเพียง จึงมีการพูด

คุยให้ความรู้ จัดเวทีเรื่องจะอยู่อย่างไรให้ มีคุณธรรมและมีความพอเพียง ภายใต้โครงการที่ทำร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลและขุดกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้าน สันก้อเกิด จากนั้นมีการจัดเวทีพูดคุยเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนแนวคิด ให้แนวคิดเรื่องความพอเพียง เมื่อมีการทำกิจกรรม อีกทั้งบ้านสันก้อเกิด หมู่ 10 ยังได้รับการคัดเลือกจากองค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นหมู่บ้านที่มีความสามัคคี ภายหลังจึงได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายของ OKRD (กิจวิชัยฯ) ผลจากกิจกรรมพูดคุยในเวที ป้านวล แกนนำกลุ่มเริ่มคิดว่ากิจกรรมที่ทำอยู่ซึ่งเป็นวิสาหกิจชุมชนนั้นสามารถสร้างรายได้และมีอาชีพ โดยได้อยู่ที่บ้านแต่ตนเองจะสามารถสืบทอดไปสู่เด็กและเยาวชนได้อย่างไร เมื่อมีคำถามเช่นนี้ จึงมีการเริ่มฟื้นฟูภูมิปัญญาที่มีในชุมชนให้เกิดการถ่ายทอดสู่เยาวชน โดยตั้งกลุ่มกิจกรรมว่า “กลุ่มยายสอนหลาน “สอนทำกิจกรรมสอนพ่อนดาบ ทำสมุนไพรพื้นบ้าน และการพูดภาษาพื้นเมือง โดยใช้ปราชญ์ชาวบ้านสอน เยาวชนในชุมชนจะเลือกเรียนกิจกรรมที่ตัวเองสนใจ ปัจจุบัน มีคนสนใจเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ บางครั้งก็มีเด็กจากต่างอำเภอมารับรู้ในกลุ่มบ่อยๆ โดยใช้เวลาศึกษาดูงานประมาณ 1 วัน มีการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมในการสอนเด็กๆ ที่มาดูงานเชิงปฏิบัติการที่กลุ่ม เช่น เวลาที่จะสอนเด็กในแต่ละขั้นตอนก็จะสอดแทรกเรื่องคุณธรรมให้เกิดความเข้าใจ หากทำข้าวแต่น ต้องใช้ความขยัน ความอดทน ต้องซื้อสัตว์กับลูกค้า ไม่เอาสิ่งปลอมปนอะไรมาใส่ หรือหลังจากหัดทำขนมแล้ว ก็จะทำให้เด็กนำขนมไปให้ผู้ปกครอง และสอนว่าการที่เด็กนำไปของไปให้ผู้ปกครองนั้นเป็นการแสดงความรักความกตัญญู กตเวที

ความสำเร็จในมุมมองของตัวเอง : ในด้านของเศรษฐกิจคือ ยอดขายที่เพิ่มขึ้นทุกปี รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรมให้กับเด็กในการประกอบอาชีพ โดยสอนให้รู้ว่าไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไรก็ตามต้อง

ซื่อสัตย์กับงานและคนที่เราทำงานด้วย มีความขยัน มีความอดทน และสิ่งที่กลุ่มจะทำต่อไปในอนาคตคือ การพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน พัฒนาระบบการตลาดให้ดีขึ้น และพัฒนาทีมงานให้มีความรู้มากขึ้น ซึ่งจะเน้นเรื่องการพัฒนาคนเป็นหลัก ซึ่งกลุ่มก็พยายามจะช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด ไม่รบกวนหน่วยงานมาช่วย แต่หากหน่วยงานใดมีการสนับสนุนก็จะเขียนโครงการเข้าไปขอรับการสนับสนุนในการพัฒนา

2 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนรรสรมประจำตำบลบ้านเป่า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ก้าวแรกของศูนย์เรียนรู้ : ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลบ้านเป่า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เปิดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 โดยมีคุณทองใบ เล็กนามณรงค์ เป็นผู้จัดการศูนย์ฯ ก่อนที่จะพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้แม่ใจบ้านดิน กลุ่มมีการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มจักสาน แรกเริ่มมีการตั้งกลุ่มรวบรวมสมาชิกได้ 12 คน มีการปรึกษาหารือกันว่าควรจะพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างไร และได้ข้อสรุปร่วมกันว่าควรทำเรื่องเกษตรอินทรีย์ ปลูกผักปลอดสาร เพราะมีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตเดิมที่เคยทำเกษตร นอกจากนี้ในบริเวณบ้านแม่ใจมีต้นแบบบ้านดินของคุณไจจันโต ที่มาใช้ชีวิตแบบพอเพียงที่บ้าน เป้าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 และกลุ่มได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคุณไจจันและนำมาปรับใช้ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการทำโฮมสเตย์

ช่วงแรกสมาชิกร่วมกันทำเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมสมัย

ปู่ย่าตายาย ซึ่งการทำเกษตรในแนวนั้นก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ แต่พอเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปใช้เกษตรแบบเคมีมากขึ้น เกิดปัญหามรณะของชุมชนคือชาวบ้านเริ่มเป็นหนี้มากขึ้น จึงร่วมกันทบทวนปัญหาและชักชวนกันมาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ตั้งกลุ่มขึ้นมาแรกเริ่มมีสมาชิก 12 คน มีการระดมทุน แต่สมาชิกหลายคนก็มองแต่ผลตอบแทนที่จะได้รับ พอไม่ได้เงินก็ถอนหุ้นออก จากนั้นกิจกรรมของกลุ่มก็ล้มลุกมาเรื่อยๆ จนกระทั่งมาจดทะเบียนกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน มีกิจกรรมต่างๆ เช่น การสอนมวยไทย การปลูกผักอินทรีย์ การทำโฮมสเตย์นั้นกลุ่มยังเหลือสมาชิกอยู่ประมาณ 10 คน จึงมีการปรับเปลี่ยนระเบียบการเป็นสมาชิกใหม่ โดยไม่มีการระดมทุนเป็นเงินเพื่อป้องกันการถอนเข้าถอนออก แต่สมาชิกต้องมีการออมเงิน และมีการนำเงินออมไปใช้ประโยชน์ นำผลกำไรมาแบ่งกัน เช่น เรื่องการรับลูกค้าโฮมสเตย์ จากบ้านของแต่ละคน และการมาช่วยงานในศูนย์ฯ หากมีลูกค้ามาพัก เช่น การบริการเครื่องเสียง หรือการทำอาหาร

ปี พ.ศ. 2551-2552 กลุ่มเสนอชื่อหมู่บ้านแม่ใจ เข้าร่วมกิจกรรมที่ทำเรื่องวิสาหกิจชุมชนกับโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งมี ผศ.ดร. วีระศักดิ์ สมยานะ เป็นผู้ดำเนินโครงการ แต่โครงการเกิดความไม่ต่อเนื่องเพราะนายก อบต. คนเก่าหมดวาระ แต่กลุ่มยังคงติดต่อประสานขอคำปรึกษาจากอาจารย์อย่างต่อเนื่อง ต่อมา ต้นปี พ.ศ. 2552 กิจวิชัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น มีการดำเนินโครงการสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม บ้านแม่ใจจึงเข้าร่วมและได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบ จนเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ ให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมีความหวังว่าจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการไทยเข้มแข็งจำนวน 2 ล้านบาท แต่การทำกิจกรรมมีการหยุดชะงักลงเนื่องจากไม่ได้รับงบประมาณ ชาวบ้านเริ่มท้อและหมดกำลังใจ

ประมาณปลายปี พ.ศ. 2552-เข้าสู่ปี 2553 กลุ่มวิสาหกิจของบ้านแม่ใจได้รับคัดเลือกให้เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นหมู่บ้านที่ลดกรรมต้นแบบ จากนั้นกลุ่มก็หาจุดเด่นของตนเอง ร่วมกันหาทุนด้านต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น เรื่องการแกะสลัก การเพิ่มพูนความรู้เรื่องป่า เรื่องการจักสาน มีการสนับสนุนโดยการให้ชาวบ้านไปอบรมเพิ่มพูนความรู้เรื่องต่างๆ มีการพาชาวบ้านไปอบรมบ่อยๆ ชาวบ้านดีใจที่บ้านของตนเองจะได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้นแบบที่มีการจัดงานเพื่อเปิดตัวหมู่บ้าน และเริ่มมีการฟื้นฟูดำเนินการกลุ่มแม่ใจบ้านดินแบบโฮมสเตย์ โดยเริ่มที่บ้านของคุณทองใบ เล็กนามณรงค์ โฮมสเตย์ของที่นี่มี 2 รูปแบบให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกเลือกคือ รูปแบบบ้านดิน และรูปแบบบ้านที่อยู่อาศัยตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน

ปัญหาอุปสรรค : สิ่งที่มีสมาชิกส่วนใหญ่มองว่าเป็นปัญหาใหญ่ของกลุ่ม คือ ความไม่เข้าใจระบบการบริหารจัดการของกลุ่ม การแบ่งปันผลกำไร ซึ่งบางครั้งไม่ได้ออกมาในรูปแบบของเงิน อีกทั้งความไม่เข้าใจแนวคิดของกลุ่มในการดำเนินงานเรื่องวิถีเกษตรอินทรีย์ การทำโฮมสเตย์เนื่องจากยังไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปเป็นแบบดั้งเดิม ปัจจุบันคนในชุมชนก็ยังไม่มั่นใจเรื่องการทำบ้านดินหรือการทำโฮมสเตย์ คนในชุมชนก็ยังใช้เงินเป็นที่ตั้งสำหรับการประสานงานกับท้องถิ่นก็ยังเป็นอุปสรรคเนื่องจาก นายกอบต.คนปัจจุบันไม่สนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มมากนัก

โอกาสสำคัญ : โอกาสดีของบ้านแม่ใจบ้านดิน คือ คนภายนอกส่วนใหญ่รู้จักบ้านดินของคุณไจจันโต จึงติดต่อเข้ามาพักและได้รู้จักกับบ้านแม่ใจ แต่ในอนาคตถ้าบ้านแม่ใจมีการปรับเปลี่ยนเป็นวิถีเกษตรอินทรีย์ มีอากาศดี อาหารดีจะสามารถสร้างเป็นจุดแข็งให้กับบ้านแม่ใจได้ เนื่องจากคนเมืองต้องการอาหาร

และอากาศที่ดีเพื่อสุขภาพ ปัจจุบันชาวบ้านก็เริ่มมีการปรับเปลี่ยนมาสู่วิถีเกษตรอินทรีย์ ประมาณ 30 ครัวเรือนจากร้อยกว่าครัวเรือนในหมู่บ้าน ผลที่ได้จากการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต คือ สุขภาพที่ดีขึ้นเนื่องจากเป็นผักปลอดสาร ประหยัดสามารถปลูกพืชผักทุกอย่างที่กินได้และกินในสิ่งตนเองปลูก แผนการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่อไปหากมีผู้มาศึกษาดูงานก็จะพาไปดูบ้านต้นแบบที่ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต และแบ่งส่วนแบ่งรายได้ให้กับแต่ละบ้าน นอกจากจะได้เงินส่วนแบ่งแล้วยังได้ขายผัก ได้พัฒนานตนเองเป็นวิทยากรเกิดอาชีพเสริม และหมู่บ้านเกิดภาพลักษณ์ที่ดี มีการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น งบประมาณไทยเข้มแข็ง จัดสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำของหมู่บ้าน มีคลองชลประทานในสมเด็จพระเทพฯ พระราชทาน มีอ่างเก็บน้ำในหมู่บ้าน สิ่งต่างๆ ล้วนมาจากผลของการได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบ ความภาคภูมิใจของกลุ่มคือ แม้จะเป็นกลุ่มเล็กๆ ที่รวมตัวกัน แต่สามารถทำให้เกิดหลายสิ่งหลายอย่างในทางที่พัฒนาขึ้นในชุมชน “กลุ่มโฮมสเตย์แม่ใจบ้านดิน”

ก้าวเข้ามาในวิถีของชุมชน : กิจวิชัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดย ผศ.ดร.วีระศักดิ์ สมยานะ เป็นผู้ทำให้กลุ่มและคุณทองใบ เล็กนามณรงค์ มีความเชื่อมั่น และมีแรงบันดาลใจการทำงานอย่างต่อเนื่อง แม้เวลาที่มีปัญหาท้อถอย ผศ.ดร.วีระศักดิ์ สมยานะ และทีมงานของกิจวิชัย ก็ยังเป็นทีปรึกษา ให้กำลังใจกับกลุ่มและคุณทองใบตลอดมา สิ่งที่กิจวิชัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นมองเห็นศักยภาพ คือ เป็นกลุ่มเล็กๆ ที่มีความเข้มแข็ง สามารถรวมตัวกันผลักดันเรื่องโฮมสเตย์ให้เกิดขึ้นทั้งหมู่บ้านได้ จึงพัฒนาแนวคิดเรื่องคุณธรรมในการทำวิสาหกิจชุมชน (โฮมสเตย์) ให้มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความมีน้ำใจ ความขยัน ความประหยัดและอดทนระหว่างกันในชุมชน ต่อมาปลายปี พ.ศ. 2554 กิจวิชัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น เข้ามาชักชวนเข้าร่วมโครงการ

ของวิสาหกิจชุมชน โดยให้เลือกแนวทางการพัฒนาว่าจะเป็นผู้ประกอบการหรือเป็นศูนย์เรียนรู้ กลุ่มตกลงเลือกเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชน โดยเปิดพื้นที่ของกลุ่มเป็นโรงเรียนรองรับชุมชนและเด็ก ๆ มาเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป้าหมายที่แท้จริงคือ ต้องการให้คนในพื้นที่รู้จักตัวตนของตนเอง รู้จักถิ่นฐานของตัวเอง มุ่งเป้าถ่ายทอดความรู้ไปยังโรงเรียนในพื้นที่เพื่อให้เด็กมาลิบทอดภูมิปัญญา โดยใช้ศูนย์เรียนรู้บ้านดินเป็นพื้นที่เรียนรู้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการทดลองฝึกปฏิบัติกับเด็กในชุมชน คือ เด็กมีความสนใจที่จะมาทำกิจกรรมและมีความสุขที่ได้ร่วมกันทำกิจกรรม แต่ก็มีปัญหาเรื่องเงินงบประมาณ ค่าอาหาร ค่าเดินทางของเด็ก ๆ ที่มาร่วมกิจกรรม เนื่องจากเป็นกลุ่มเด็กทั่วไปในชุมชน ไม่มีหน่วยงานหรือโรงเรียนสนับสนุน

หน่วยงานภาคีที่บาช่วยเสริมแรง : กลุ่มแม่ใจบ้านดินได้รับการสนับสนุนจากหลายๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนให้การสนับสนุนผ่านโครงการไทยเข้มแข็งในการเป็นหมู่บ้านต้นแบบ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สนับสนุนเรื่องการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน บริษัทไทยอยล์และกระทรวงพลังงานสนับสนุนการสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำในชุมชนผลิตกระแสไฟฟ้าขายให้กับการไฟฟ้า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโดยการเจาะเลือดตรวจสารตกค้าง กิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป็นเครือข่ายทำโครงการศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาช่วยทำป้ายบอกทางเข้ามายังกลุ่ม มหาวิทยาลัยราชภัฏพายัพ และ มหาวิทยาลัยแม่โจ้นำความรู้ต่างๆ มาแลกเปลี่ยนกันเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาท้องถิ่น และพัฒนากิจกรรมของศูนย์ ได้แก่ เทคนิคการปั้นดิน เทคนิคการสร้างฐานรากของบ้านดิน การออกแบบลายบนเสื้อกรีนมาเรียนรู้เรื่องการย้อมผ้าจากสีธรรมชาติจากชาวบ้าน ในส่วนของสถาบันการศึกษานั้นเป็นการ

แลกเปลี่ยนกันระหว่างความรู้เชิงวิชาการและความรู้ด้านภูมิปัญญาของคนในชุมชน

จุดเด่น....เก็บได้ชัด : ทางกลุ่ม เห็นว่าจุดเด่นที่บ่งบอกตัวตนของชุมชนคือบ้านดิน สำหรับเกษตรอินทรีย์ก็คงต้องรอเวลาการขยายผลระยะหนึ่งก่อนเพราะยังไม่เป็นเกษตรอินทรีย์เต็มพื้นที่ แต่กำลังปรับเปลี่ยนให้จุดเด่นเรื่องบ้านดินลดลงเน้นเรื่องเกษตรอินทรีย์เพื่อสุขภาพมากขึ้น โดยอาจจะทำงานเป็นเครือข่ายกับศิริระอโศก สร้างหลักสูตรการล้างพิษเช่นเดียวกับศิริระอโศก รับลูกค้าที่ต้องการดูแลสุขภาพโดยเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย เพราะธุรกิจกับชุมชนต้องเดินไปด้วยกัน ความมุ่งมั่นและความตั้งใจเป็นจุดเด่นของผู้นำในกลุ่ม คือ คุณทองใบ เป็นคนที่จริงใจในการสร้างและพัฒนาอาชีพในชุมชน จุดเด่นอีกด้านคือเป็นหมู่บ้านที่สะอาด ปลอดภัย มีน้ำใจและมีความสามัคคี และจุดเด่นด้านอาหาร คือ เมียนบ้านดิน น้ำสลัดบ้านดินที่เป็นอาหารเด่นของบ้านดินที่คนมาพักบอกต่อกันแบบปากต่อปาก ถึงความอร่อยและเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ อีกทั้งยังมีคนมาเรียนรู้การทำเมียนบ้านดินอีกด้วย

ความภาคภูมิใจ : แม่ใจบ้านดิน เป็นชื่อเรียกที่ติดปากและเป็นที่รู้จักมากขึ้น คนบ้านแม่ใจไปอยู่ที่ไหนก็บอกใครๆ ได้ว่าอยู่ที่บ้านแม่ใจ และที่บ้านแม่ใจมีบ้านดินที่เป็นโฮมสเตย์เพื่อให้ผู้ที่ต้องการความเงียบสงบและวิถีชีวิตแบบพอเพียงมาเรียนรู้วิถีชีวิต เด็กในชุมชนเกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด ถิ่นเกิดของตนเอง อีกทั้งยังมีหมู่บ้านอื่นในตำบลเริ่มทำบ้านดินเช่นเดียวกัน รวมทั้งมีการปลูกผักแบบเกษตรอินทรีย์ แต่ยังไม่ได้มาเป็นเครือข่ายกัน

เยาวชนในชุมชน : เยาวชนในชุมชนบางคนเคยทำงานนอกชุมชน แต่เมื่อมองเห็นว่าชุมชนของตนเองสามารถพัฒนาได้เพราะมีศักยภาพที่ดี จึงตัดสินใจลาออกจากงาน เนื่องจากการทำงานเป็นมนุษย์

เงินเดือนก็เหมือนเป็นทาสของคนอื่น เพราะนายจ้างมักจะเห็นลูกจ้างไม่สู้ ไม่มีทางไป เขาก็จะกดคนทำงานอย่างเดียว จึงคิดว่ากลับมาอยู่ที่บ้านมาพัฒนาบ้านเราดีกว่า ถึงการก้าวหน้านั้นจะช้า แต่สักวันหนึ่งมันก็ต้องมีอะไรที่ดีขึ้น และดีกว่าที่จะไม่มีการเริ่มต้น ลองเส้นทางใหม่ดีกว่าที่จะเดินบนทางสายเดิม ซึ่งมองเห็นทุนเดิมที่มีอยู่ในชุมชนคือโฮมสเตย์และคิดว่าน่าจะนำความรู้ที่มีมาประยุกต์ใช้และพัฒนาต่อยอดไปได้ ถึงแม้ว่าจะไม่เห็นคำตอบที่ชัดเจน อย่างน้อยสิ่งที่ทำให้ตัวเองมีความสุข ทั้งยังมีความเชื่อที่ว่าทุกอย่างจะดีขึ้น ตอนนี้มีการเริ่มต้นกิจกรรมวัยโจ๋ แม่ใจบ้านดิน โดยชวนเด็ก ๆ ในหมู่บ้านมาทำกิจกรรมอนุรักษ์ป่าทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม กิจกรรมผ้าป่าด้วยผ้าเห้ว ทำโรงไฟฟ้าให้หมู่บ้าน พื้นฟูฝายชะลอน้ำ

คุณทองใบ เลิศราบณรงค์ : ความในใจที่อยากบอกกับหน่วยงานภายนอกคือหากมีหน่วยงานมาสนับสนุนเรา อยากให้มาเดินเป็นเพื่อนเราก่อนแล้วค่อยทิ้งเราไป ช่วยระดับประคองเราไปก่อนสักพักหนึ่งก่อน เช่น เรื่องการทำกิจกรรมของเยาวชน หน่วยงานต่างๆ จะมานำพาที่เดินไปกับกลุ่มเยาวชนได้อย่างไร ทำอย่างไรจะมัดรอยต่อให้แน่น ความมั่นคงของรุ่นต่อรุ่นที่จะทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ไม่จำเป็นที่ต้องมาให้เงิน อาจจะมาช่วยเป็นที่เลี้ยง เช่น มาทำงานวิจัยที่ชุมชนของเรา ก็ได้

3 ศูนย์การเรียนรู้เชิงคุณธรรมประจำตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

ก้าวแรกของศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบ 2 แห่ง แห่งบ้านหลวงแม่อาย : เปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ.2552 มีคณะกรรมการทั้งหมด 27 คน เป็นตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง ตัวแทนจากอำเภอแม่อาย กลุ่มคนในชุมชนบ้านปากกือ (หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง) และกลุ่มเพาะเห็ดหอมของตำบลบ้านหลวง (หมู่บ้านเห็ดหอม) ผลผลิตทางเกษตร

1. บ้านปากกือ เดิมก่อนที่จะพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ พื้นที่ตรงนี้เปิดเป็นโรงสีข้าวมาก่อน ในปี พ.ศ. 2549 ได้รับการสนับสนุนจาก อบต.เป็นงบประมาณในการในกิจการโรงสีข้าวมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน กลุ่มมีรายได้จากแลกกับรับไร่ข้าว เพื่อเลี้ยงหมูเลี้ยงไก่ ในการบริหารจัดการโรงสีข้าว นั้น ใช้ระบบการประมูลกำไรส่วนหนึ่งแบ่งเข้าเป็นรายได้ของหมู่บ้าน มีการขยายกิจกรรมเพิ่มขึ้นในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การเลี้ยงหมูหลุม เลี้ยงเป็ด เลี้ยงปลา ปลูกผัก ทำปุ๋ยอินทรีย์ และพัฒนาให้สามารถเป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบให้พื้นที่อื่นๆ มาดูงานได้ ภายในศูนย์ฯ มีคณะกรรมการดูแล ในส่วนของหมู่บ้านก็จะมีการบริหารจัดการการเงินของตนเอง คือ สถาบันการเงินชุมชน ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรมประจำตำบลบ้านหลวง อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ ทุกรูปแบบ ในส่วนของคุณธรรมคือการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมให้กับเด็กๆ เวลาเด็กๆ มาศึกษาดูงาน ให้ความรู้เรื่องความพอเพียง สร้างแรงจูงใจโดยแสดงรายได้ที่มาจากการประกอบอาชีพตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การขายลูกหมูเมื่อเด็กคำนวณรายได้ก็จะกลับไปเล่าให้พ่อแม่ ผู้ปกครองฟัง บางครอบครัวพาพ่อแม่มาดูงานที่กลุ่มอีกครั้ง มาดูเรื่องหมู

มาขอพันธุ์หมูไปเลี้ยง สำหรับการเลี้ยงหมูหลุม ในหมู่บ้านหากมีคนต้องการเป็นสมาชิกต้องมาเข้าเงื่อนไขการออม ขายหมูไปแล้วต้องซื้อหมูมาเลี้ยงอีก หากไม่มีการฝากแต่ก็ต้องมีการออมอย่างน้อยเดือนละ 100 บาท เป็นกองทุนหมูหลุม ผู้เลี้ยงหมูหลุมต้องมีเงินฝาก ต้องมาดูวิธีการทำคอกหมู ทำอาหารหมู ทำอย่างไรไม่ให้คอกหมูมีกลิ่น และอีกหนึ่งอาชีพคือการเก็บใบตองตึงมาทำหลังคาเพื่อขายให้คนในชุมชน เป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้

รู้จักกับกิจวิจัยฯ : เนื่องจากศูนย์การเรียนรู้ถูกคัดเลือกให้ได้รับรางวัลด้านศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณปี 2551 ตอนนั้นมีศูนย์การเรียนรู้ได้รับรางวัลทั้งหมด 32 ศูนย์ หลังจากที่ได้รับรางวัลก็เริ่มการพัฒนา/ปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้ ให้มีกิจกรรมที่หลากหลายและสอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชน และมีคนเริ่มเข้ามาดูงานมากขึ้น เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ข้อมูลในเว็บไซต์ของ OKRD ทำให้เริ่มมีหน่วยงานจากพื้นที่ในภาคอื่นๆ มาดูงาน เช่น กศน.นนทบุรี หน่วยงานของทหาร

ครูโรงเรียนบ้านป่าแดง : เรื่องคุณธรรมจริยธรรม เด็กจะเรียนรู้จากกิจกรรมที่ทำอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่นเรื่องความรับผิดชอบในการปลูกผักสวนครัว และบูรณาการรายวิชาอื่นๆ ด้วยเมื่อเด็กได้มาดูงานแต่การศึกษาจะเน้นเรื่องของแนวทางการดำเนินชีวิตด้านเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง : การสนับสนุนชาวบ้าน นั้นจะต้องมีความเห็นจากชาวบ้านเป็นหลัก สิ่งที่เป็นจุดเด่นของกลุ่มนี้คือ มีความพยายามที่จะทำงานให้เป็นรูปเป็นร่าง มีความตั้งใจจริง อยากทำโรงสี อยากทำวิสาหกิจชุมชนที่ก่อประโยชน์ให้กับคนในหมู่บ้าน กลุ่มที่ อบต.สนับสนุนอยู่ก็จะมีการให้กลุ่มเห็ดหอม และกลุ่มป่าชุมชนบ้านใหม่

โพธิ์งาม อบต.พยายามจะสนับสนุนให้มีหมู่บ้านละ 1 กลุ่ม ตามบริบทของหมู่บ้านจุดเด่นของบ้านปากกือคือ มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งเดียวกัน สิ่งที่ยังต้องพัฒนาต่อคือ การพัฒนาศักยภาพคน เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ให้สามารถเป็นวิทยากรในชุมชนได้

ภาคีที่ดี...ก็ช่วยเสริมหนุน : หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนศูนย์ฯ ที่ชัดเจนคือองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหลวง ในการสนับสนุนโรงเรียนสีข้าว ชื่อโรงเรียนสีข้าว เป็นพี่เลี้ยงที่ช่วยดูแลกลุ่มสนับสนุนเรื่องการพาไปศึกษาที่ต่างๆ เช่น แม่แตง ห้วยฮ่องไคร้ และมีพัฒนาชุมชนอำเภอแม่อายเป็นหน่วยงานที่พาคนในพื้นที่อื่นๆ มาศึกษาดูงานเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านปากกือ พัฒนาการจากอำเภอเชียงดาว อำเภอแม่แตง อำเภอแม่อาย สำนักงานพัฒนาสังคมฯ จังหวัดกำแพงเพชรเครือข่ายอื่นๆ มาดูงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ฯ (ธกส.) และหน่วยงานภาคีที่สำคัญคือ สสส. เนื่องจากบ้านปากกือได้รับคัดเลือกจากอำเภอแม่อาย สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนากลุ่ม เน้นการอบรมให้ความรู้ โดยมีเกษตรอำเภอให้ความรู้ด้านการเกษตร และปศุสัตว์มาช่วยเรื่องการเลี้ยงหมู เลี้ยงโค

การบริหารจัดการกลุ่ม การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงนี้ มีการดำเนินการที่มีโครงสร้างชัดเจนตามโครงสร้างคณะกรรมการหมู่บ้าน และมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน คณะกรรมการประกอบด้วย ประธาน รองประธาน กรรมการ เลขานุการ ทรัพย์สิน การบริหารจัดการคนแบ่งหน้าที่กันตามความถนัด สำหรับเรื่องการเงิน เมื่อมีการทำกิจกรรมต่างๆ ในกลุ่ม หากมีกำไรก็จะแบ่งส่วนหนึ่งเข้าไปสู่เงินกองกลางของหมู่บ้านเพื่อใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านโดยไม่ต้องให้ชาวบ้านมาเดือดร้อนในการบริจาคเงินอีกครั้ง เช่น กลุ่มเลี้ยงหมู

สมาชิกที่ได้รับพันธุ์หมูไปเลี้ยงเมื่อได้ลูกแล้ว ขายลูกหมูไปแล้วต้องใช้ทุนหมุนเวียนเอาไปซื้อหมูมาเลี้ยงอีกครั้งและหมุนเวียนพันธุ์หมูให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ ต่อไปเพื่อสร้างรายได้ กลุ่มโรงสีข้าว รับจ้างสีข้าวให้กับคนในหมู่บ้าน เมื่อได้กำไรก็จะส่งไปเข้าเงินกองกลางของหมู่บ้านทุกปี

ความสำเร็จ ที่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน คือ เด็กในโรงเรียนที่มาดุกิจกรรมของกลุ่ม มีการนำความรู้ที่ได้ไปขยายผลที่บ้านของตนเองโดยเฉพาะเด็กเขา เช่น การปลูกผักสวนครัวในบ้าน การเลี้ยงหมูหลุมเพื่อขายหมูและขายมูลหมู เด็กเป็นสื่อที่ดีมากในการสื่อสารเรื่องดี ๆ ไปยังผู้ปกครอง เพราะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การเลี้ยงหมูจากการเลี้ยงปล่อยให้หากินเอง มาเลี้ยงในคอกแทน และในการดูงานจะมีการแทรกเรื่องคุณธรรมไปสู่เด็ก คือ หลังจากที่ได้พาไปดูงานแล้ว ก็ให้นักเรียนเขียนรายงานว่าได้รับความรู้เรื่องใดบ้าง ได้รับคุณธรรมเรื่องใดบ้าง หากต้องประกอบอาชีพแบบในลักษณะแบบนี้จะต้องมีคุณธรรมอะไรบ้าง เช่น ความรับผิดชอบ อุดม การลดรายจ่าย สร้างรายได้ และจากแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่ต้องปลูกผักกินกัน สิ่งที่เกิดขึ้นได้คือ คนอายุขึ้นขึ้น การตายน้อยลง คนในชุมชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตมาสู่วิถีชีวิตเดิมมากขึ้น และมีการขยายผลไปยังหมู่บ้านอื่นๆ แต่ก็ยังไม่เต็มพื้นที่ทั้งตำบล

ปัญหาอุปสรรค เป็นสิ่งที่มีอยู่ในการทำงานทุกอย่าง เริ่มจากความไม่ลงตัวกันระหว่างชาวบ้านและท้องถิ่น ซึ่งเป็นความวิตกกังวลของชาวบ้านบ้านป่าก้อ เนื่องจากปกติจะได้รับการสนับสนุนจากอบต.มาเป็นระยะเวลาที่ต่อเนื่อง แต่หากมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารอบต. การสนับสนุนอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น แต่กลุ่มก็จะต้องยืนอยู่ด้วยตนเองให้ได้ เพราะกลุ่มก็มีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบด้านความพอเพียงในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

แผนต่อไปในการสร้างความเข้มแข็งชุมชน คนรุ่นแรกในชุมชนที่เป็นแกนนำในการดำเนินการอยู่นั้น มีความต้องการที่จะสร้างคนรุ่นต่อไปเพื่อให้มาช่วยในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ที่มีในชุมชน เพื่อให้ความรู้ที่มีอยู่สามารถเป็นประโยชน์แก่คนที่จะมาเรียนรู้

2. กลุ่มเพาะเห็ดบ้านหลวง กลุ่มเพาะเห็ด เริ่มต้น เมื่อปี พ.ศ. 2542 มาจาก อ้ายสุรินทร์ มีสมาชิก 11 คน และได้ไปดูงานการทำเห็ดจากโครงการหลวง เมื่อมาร่วมกลุ่มกัน อบต.ก็ให้ทุนมาช่วย จำนวน 20,000 บาท และกลุ่มเพาะเห็ด คุณดวงพร โปธิ ก็แยกมาร่วมกลุ่มกันเองในปี 2550 เนื่องจากอ้ายสุรินทร์ได้แยกตัวไปทำสวนส้ม ปัจจุบันมีสมาชิก 10 คน การบริหารจัดการกลุ่ม ประกอบด้วยประธานคือ คุณดวงพร โปธิ มีรองประธาน กรรมการ เลขานุ และเหรัญญิก มีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง นอกจากมีโครงการหรือมีคนจะมาดูงานก็จะประชุมกันเพิ่มเติม ในกลุ่มมีการกู้เงิน ออ.มาเป็นเงินกองกลางในการทำเห็ด ปัจจุบันเน้นการทำเห็ดก่อนเห็ดขายกับตลาดภายนอก และเป็นคนกลางในการรับซื้อดอกเห็ดมาขายเพื่อสร้างรายได้ รวมทั้งยังสร้างกิจกรรมใช้เวลาร่วมให้เป็นประโยชน์ให้กับเด็กๆ ในชุมชนมาทำก่อนเห็ดในช่วงเสาร์อาทิตย์และช่วงปิดเทอม

ปัญหาที่สำคัญ การขยายสมาชิก ถ้าสมาชิกมีมากเกินไปก็จะมีปัญหาด้านความคิด จึงไม่ได้คิดจะขยายสมาชิกทำงานกับคนที่เข้าใจ ปัญหาที่พบอีกเรื่องคือ สมาชิกนำเห็ดของตนเองไปขายนอกกลุ่ม เพราะต้องการกำไรต่อกิโลมากกว่า และนำส่วนที่เหลือมาขายให้กับกลุ่ม ครั้งละครึ่งกิโล หรือ 1 กิโล เป็นปัญหาของกลุ่มที่ทำให้คนทำงานต้องแก้ไขและบันทึกจนพอใจ ผลที่ตามมาคือ เห็ดมีคุณภาพลดลง ปริมาณไม่เพียงพอ รวมถึงการไม่เข้าร่วมกิจกรรมและความพร้อมเพรียงของสมาชิกลดน้อยลง บางส่วนมีหนี้สินอยู่ แต่ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น สมาชิก

จะมีเห็ดส่งมาขายไม่มาก และส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพหลักอยู่แล้ว ทำให้สินค้ายังไม่พอกับความต้องการของตลาด

เข้าสู่วิสาหกิจชุมชนเชิงคุณธรรม : ปีปลายปี 2551 ผศ.ดร.วีระศักดิ์ สมยานะ และทีมงานได้เข้าร่วมทำงานกับกลุ่มพากลุ่มไปออกงานต่างพื้นที่บ่อยๆ และช่วยการสร้างแนวคิด การทำงานพัฒนาศักยภาพให้เป็นผู้ประกอบการที่แข็งแกร่งเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้า พาไปศึกษาดูงานกับศูนย์เรียนรู้ต่างๆ ที่ทำงานกับกิจวิจัย จำนวน 32 ศูนย์ และให้ไปเป็นวิทยากร ประสานงานต่างๆ ในพื้นที่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ ลูกหลานในหมู่บ้านได้รับความรู้และเพิ่มทักษะในการทำก่อนเห็ดขาย อีกทั้งยังได้เรียนรู้เรื่องของการรับผิดชอบต่อ การลดรายจ่าย การสร้างรายได้ การไม่เอาเปรียบลูกค้า ต้องทำสินค้าอย่างมีคุณภาพ

ความสำเร็จ กลุ่มเห็ดมีการทำก่อนเห็ดขาย โดยการจ่ายค่าตอบแทนให้กับเด็กในชุมชนการเรียนรู้การทำก่อนเห็ดนั้นทำให้เด็กรู้จักการทำงาน สร้างรายได้ เกิดความขยัน รับผิดชอบ ได้มาร่วมกลุ่มกัน มีแรงจูงใจในการทำงาน อีกทั้งยังได้ออกรายการทีวีเพื่อฝัน ทำให้กลุ่มเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากยิ่งขึ้น จากเดิมที่รู้จักผ่านสื่อของ OKRD

จุดเด่น การเพาะเห็ดเป็นอาชีพที่สามารถเป็นอาชีพหลักได้ มีความจริงจังกับลูกค้า และผู้มาศึกษาดูงาน ไม่ทวงความรู้สินค้ามีคุณภาพ เห็ดสดและเห็ดขี้ข้าเก็บไว้ได้นานกว่า มีหน่วยงานที่มาช่วยสนับสนุน พัฒนาลังคม มาช่วยเรื่องสร้างห้องน้ำที่ถูกสุขลักษณะ วิสาหกิจชุมชนมาจัดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ฯ (อ.ก.ส.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้งบประมาณสนับสนุน และอบต.ต่างๆ ในละแวกใกล้เคียง เชิญไปเป็นวิทยากรในพื้นที่ เมื่อหน่วยงานต่างๆ เข้ามา

กลุ่มก็ได้รับประโยชน์ ได้รับการพัฒนาตัวเอง เป็นที่รู้จักมากขึ้น

แผนการดำเนินการต่อไป คือ การพัฒนาคนรุ่นต่อไปขึ้นมาช่วยทำงาน แต่สำหรับเรื่องการขยายสมาชิกก็ยังไม่มีความมั่นใจ เพราะต้องการคนที่มีใจมาก ๆ มาทำงานจริงๆ คือต้องเป็นคนที่มีความเสียสละ มีความรับผิดชอบ และมีความเข้าใจในการดำเนินงาน ทั้งเรื่องการเงินและการบริหารจัดการ จึงจะดำเนินการตามแนวทางเดิม แต่ก็ทำให้ความรู้กับผู้สนใจ และการเผยแพร่องค์ความรู้ของกลุ่มต่อไป

4 ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนเชิงคุณธรรมประจำตำบลสันผักหวาน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ก้าวแรกของศูนย์การเรียนรู้ฯ : ศูนย์การเรียนรู้ฯ เปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2552 มีคณะกรรมการทั้งหมดจำนวน 21 คน เป็นตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลสันผักหวาน ตัวแทนจากสถานศึกษาในชุมชน หน่วยงานภาครัฐในเขตพื้นที่อำเภอหางดง และกลุ่มประติมากรรมดินเผาบ้านป่าตาล

ก่อนที่จะมาเป็นศูนย์การเรียนรู้ตอนนั้นย้อนไปประมาณ 80-90 ปี ในชุมชนเป็นหมู่บ้านที่ปั้นอิฐมอญ ปั้นคนโทหม้อน้ำ กระปุกอมสิน แจกัน ทำเป็นอาชีพสืบทอดกันมา จนกระทั่งปี 2542-2543 มีการเริ่มต้นตั้งกลุ่มศิลปกรรมดินเผาบ้านป่าตาล ก็ปรับเปลี่ยนมาปั้นปฏิมากรรมเป็นตุ๊กตารูปต่างๆ เป็นอาชีพเสริมต่อมาจนกระทั่งปี 2547-2548 เริ่มจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนและส่งผลงานของหมู่บ้านเข้าประกวด OTOP ในปี 2551 แรกเริ่มจัดตั้งมีสมาชิกประมาณ 70 คน การรับสมาชิกใหม่ จะมีการคิดค่าสมัคร 100 บาท กลุ่มมีโครงสร้างการบริหาร คือ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการ ปัจจุบันมีประมาณ 11 คน ผลประโยชน์ที่ได้รับคือ

เมื่อมีคนมาศึกษาดูงานที่กลุ่ม ก็จะได้รับค่าวิทยากรและได้ขายสินค้า การดูแลสมาชิกคือ นำรายได้มาซื้อของส่วนรวมในการพัฒนาศูนย์ฯ เงินของกลุ่มส่วนใหญ่จะหมุนเวียนภายในกลุ่มปันตักตา แต่หากเป็นเงินหมุนเวียนที่ช่วยเหลือสมาชิกก็จะเป็นเงินของกลุ่มออมทรัพย์ซึ่งมีคณะกรรมการบริหารคนเดียวกันกับกลุ่มปันดิน มีผู้ที่มาศึกษาดูงานเฉลี่ยปีละประมาณ 10 ครั้ง หากเป็นนักเรียน นักศึกษาจะมาดูวิธีการทำ รูปแบบการตลาด หากเป็นหน่วยงานเช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นต่างๆ ก็จะมาดูแหล่งผลิต

กิจวิจัยฯ...พาผู้เฒ่าจังหวัด : ทางกลุ่มได้ร่วมทำงานกับกิจวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยเริ่มจากการเข้าประกวดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยมีผศ.ดร.วีระศักดิ์ สมยานะ เป็นคณะกรรมการ จนกระทั่ง กลุ่มเริ่มเป็นที่รู้จักก็มีเด็กมาเรียนรู้จำนวนมา บางครั้งประมาณ 200 คน ทำให้ไม่สามารถให้ความรู้ได้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม ทางกลุ่มก็ได้สอนเด็กได้เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาที่ได้เคยทำมา สอนความอดทน สอนความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สอนความรับผิดชอบต่อลูกค้า ในการทำตุ๊กตาขาย และความกตัญญู ศูนย์การเรียนรู้สอนให้คนมีความอดทน และมีความเอื้อเฟื้อให้เพื่อนบ้าน

ความภูมิใจ : งานปันดินนั้นเป็นงานที่ต้องมีใจรักและมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถฝึกสมาธิ คลายเครียดและคลายวิตกกังวลได้ หมู่บ้านป่าตาลสามารถเป็นศูนย์เรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ตถกกรรมการปันดินเผาแห่งหนึ่งในเชียงใหม่ รวมถึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งในเชียงใหม่ เนื่องจากมีการจัดงานมหัศจรรย์ดินยิ้ม ในรูปแบบถนนคนเดิน ซึ่งจัดต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2555 เป็นงานที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดและการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งยังได้สอนเด็กให้รู้จักภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนที่สามารถนำ

มาประยุกต์ใช้และประกอบอาชีพสร้างรายได้เลี้ยงตนเอง และพัฒนามาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนบ้านป่าตาลมาหลายปีเพื่อนำมาเผยแพร่และสืบทอดภูมิปัญญา มีโรงเรียนมงฟอร์ต เชียงใหม่ มาดูงานที่กลุ่มฯ ทุกปี เพื่อเรียนรู้เรื่องราววิถีชีวิตของคนในชุมชน

ความรู้สึกของเด็กที่ได้เรียนรู้กิจกรรมปันดิน คือ เกิดความสนุกสนาน ได้ฝึกศิลปะการปั้น ได้ฝึกสมาธิและฝึกความมีน้ำใจโดยการแบ่งอุปกรณ์ให้เพื่อนเมื่อต้องทำงานร่วมกัน

ภาคี : กรมวิทยาศาสตร์การบริการมาให้ความช่วยเหลือเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์พัฒนาชุมชน ได้แนะนำให้ตั้งกลุ่มเพื่อรวมตัวกันพัฒนาผลิตภัณฑ์และช่วยเหลือกัน เทศบาลตำบลสันผักหวาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้การสนับสนุนงานเปิดบ้านมหัศจรรย์ดินยิ้ม และกรมส่งเสริมพาณิชย์สหกรณ์ได้เข้ามาช่วยให้ความรู้เรื่องการทำบัญชี

จุดด้อยที่ต้องพัฒนาต่อ : เรื่องรูปแบบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่วนใหญ่มีรูปแบบซ้ำๆ เก่าๆ การบริหารจัดการกลุ่มทั้งด้านการประสานงานในการให้คนนอกมาศึกษาดูงาน และเรื่องวัสดุอุปกรณ์ที่มีความทันสมัย เช่น เรื่องเตาเผาตุ๊กตาที่ควรมีขนาดใหญ่ขึ้น